

Klitmøller-pige henrettet i 1693

Knud Mortensen

I middelalderen kunne man blive hængt for tyveri. Selv om Danske Lov af 1683 afskaffede dødsstraffen for tyveri, så fortsatte dødsstraffen med at være den almindelige straf for adskillige andre forbrydelser. Dødsstraffen blev almindeligvis fuldbyrdet ved halshugning med sværd (fra 1791 altid med økse). Den sidste henrettelse i Danmark fandt sted i 1892, men de sidste lovbestemmelser om dødsstraf blev først ophævet i 1978.

Det var et meget usædvanligt brev, som præsten i Øster og Vester Vandet sogne i 1692 skrev til amtmænd Jørgen Scheel Due. Præsten, Peder Roelsen, satte det sidste punktum onsdag den 23. november 1692.

Brevet satte retsmaskineriet i gang, og vi kender brevet indhold fra Hillerslev-Hundborg Herreds tingbog, hvor det blev citeret et par uger senere.

Af brevet fremgår det, at Margrethe Christensdatter Odde i Klitmøller havde ombragt sit spædbarn lørdag aften d. 19. november. Hun havde født barnet i løndom og gravet det ned i sandet. Barnet var - for at bruge præstens ordvalg avlet i hor. Margrethe Odde havde til huse hos Niels Broe, hvor man om mandagen opdagede, at hun havde født. Ikke mindre end fem koner blev tilkaldt, og et langvarigt forhør begyndte.

Efter lang tids benægtelse gik Margrethe Odde til bekendelse, og tirsdag morgen gik hun med to af konerne til stedet, hvor hun havde gravet barnet ned. Liget blev gravet op og bragt med tilbage.

Margrethe Odde beskrives af præsten som en fattig stakkel, som har arbejdet hist og her for føden og ikke haft fast bopæl. Sommetider har hun opholdt sig på Søgård i Nors, sommetider i Klitmøller eller i andre sogne.

Amtmanden reagerede hurtigt. Allerede samme dag, onsdag d. 23. november, sendte han en skrivelse til herredsfoged Emmerich Erichsen og bad denne om "straks at gøre den anstalt", at Margrethe Odde ikke forsvandt, inden hun var stærk nok til at stilles for retten. Dagen efter tog herredsfogeden sammen med Christopher Nielsen ud til Klitmøller, hvor de afhørte Margrethe Odde.

Forhør og rettergang

Herredsfogeden og hans medhjælper traf Margrethe Odde hos Niels Broe, hvor liget af barnet også var. De kunne konstatere, at det var et drengbarn. Margrethe fortalte, at hun havde født drengen "vester i klitbakkerne", og at der ingen mennesker var hos hende. Da hun blev spurgt, om barnet var levende født, svarede hun, at det havde grædt to gange efter fødslen. Hun bekræftede, at hun havde begravet barnet levende i sandet.

Margrethe Odde forklarede, at Peder Nielsen Schinderop fra Søgård var far til barnet. Han var uvidende om hendes forehavende, og hun havde også "dølget" for ham, at hun var frugtsommelig. Han havde endda spurgt hende og sagt, at han nok skulle påtage sig skylden.

Den 6. december blev Margrethe Odde bragt til Thisted, hvor hun blev indlogeret hos byens tjener

(politibetjent). Samme dag gentog hun sin tilståelse ved Herredstinget, hvor der var vidneafhøring. Stævnet var de fem koner, som havde overværet Margrethes første tilståelse. Desuden var indkaldt Margrethes bror, Chr. Christensen Odde, Klitmøller og den udlagte barnefader, Peder Nielsen.

Det allerede beskrevne sagsforløb blev bekræftet i retten. Det fremgik, at Margrethe Odde under vidners nærværelse selv havde gravet liget op og i sit skørt båret det til Niels Broes hus. Her havde synsmændene Jens Jensen Broe og Niels Andersen Broe synet liget og ikke fundet ydre beskadigelser.

Næste tingmøde blev afholdt d. 13. december. Margrethe Odde havde ingen indvendinger mod anklageskriftet, og Jens Roedsted begærede på amtsforvalterens vegne dødsdom over hende.

I et brev dateret "Thisted Bisgaard den 28. december 1692" udstedte amtmændene direktiver for sagens videre forløb. I amtsforvalterens fravær bemyndiges hans fuldmægtig Peder Thommesen til at forberede henrettelsen og sørge for, at Margrethe Odde "vorder bevogtet med fængsel og vagt". Skarpretteren i Aalborg skulle bestilles, så han kunne være fremme, når dommen skulle eksekveres, så "hun ikke for længe skal hidsidde hans Majestæt til des større udgift".

Ved retsmødet d. 10. januar 1693 blev Margrethe Odde udspurgt om endnu et dødsfald. Peder Thommesen ville vide, hvad der var sket med hendes første barn, og hvem der var far til det. Margrethe svarede, at faderen var Ole Pedersen Ringgaard, som dengang tjente på Nebel. For tre år siden "belå" han hende på Søgård. Barnet, en dreng, havde hun ligget ihjel mod hendes vilje, da det var fem uger gammelt. Det var foregået i Terkild Andersens hus ved Klitmøller, og hun havde udstået kirkens disciplin.

Efter at anklageskriftet var læst op, blev der spurgt tre gange, om Margrethe Odde eller nogen på hendes vegne havde noget at fremlægge til nærmere oplysning af sagen eller ønskede sagen appelleret til højere ret. Fangen svarede, at hun ville lide for sine gerninger. Herefter dømte dommeren og de otte udpegede mænd Margrethe Odde til døden. Halshugningen fandt sted d. 7. februar i Thisted, formentlig på retterstedet ved Østerbakken.

Man satte pris på døden

De eksisterende kilder har ikke nutidens dramatiske virkemidler. Der er hverken blodige nærbilleder eller tårevædet medfølelse. Men det dramatiske lurer under de nøgterne og beskrivende ord. Bedre end noget andet beskriver Peder Thommesens regnskab den store, menneskelige tragedie. I sin helhed ser regnskabet således ud:

Spækketion paa den smaaest, som er foranstaaet paa den finges hændelse, nemlig Margrethe Christensdatter Odde fra Klunneby, som forældret at hun at bader ud i sønden haade bad, nyrket og ombragt, efter derover siges gørlig bekræftelse d. 6. decbr. 1682 og efter hjælpede og retfærdige (i. castelboed) og andruds betaling er bleuet paagjorden, og søger efter hans ordre siden i med hende skilt og den over hende for hvedvede den d. 12. januar 1683 ladet exequere den 7. febr. naast efter, nemlig:

	Rd.	M.	Sk.
Den 6. decbr. 1682 kom hændte lang Kjørgjort			
Christensdatter Odde til Thisted, og forældret hvers ledler			
er odde, tog hvers sjeer, Reder Smitpøt, hende i kjooring,		2	4
og imidlertid hun var der i huset, er forbeholdt hende læse			
skjorte til 1 M. og 2 Sk. er	—	—	4
Begjæret hys for			
og det da senere, som hende hende til Thisted for døds		1	—
smag og hys			
hys til symmetri af H. decbr. 80 samt og et ark til et vidke		3	—
over hendes bekræftelse af samme dato i halvanden mark			
Den 12. jan. 80 hys at bad til Aalborg til skerprieteren,		5	—
Jacob Niemand, at hun vilde komme hys, give samme bud			
Er i 10 sken fra til en skage til at hende hvedvedt paa for			12
Givet smedien for en spjort til at hende hovedet			8
paa stagen med			
Sy skaller til en hys til 8 sk., er		3	8
Sem 2 smed af staa den samme med 4.4 sk., er			8
Kjøbdalen			2
Realt hændte kost fra 6. decbr. 1682, da hun kom hys til hys,			
og til d. 7. febr. hun blev natet, an 9 uger, om igjen 3 M., 1 M.	4	8	—
Hjerte sjeer, som hende hende i forværing og stude kuba			
hende af og i kjooring, naar hun ender skude til kirken			
eller til undervejs samt og til hys, derfor	2	1	8
Eller andrens begjæring, hysom hysom om moseveren, hysom			
hysom til sønderstedt, om hys om sin, som hys om hys,			
derfor hys, hysom for 1 sk. og hysom for 2 sk., derfor hys			
med stude, hysom hysom hysom, 1 pegel vin for 4 sk.,			
er hysom			16
Skerpretteren Jacob Niemand er givet og betalt for exequatione			
for hysom eller hysom exequatione Ths og Ny — 25 rigsd.,			
og hysom fra Aalborg og hys til Thisted samt hysom hysom			
4 rigsd., 4 reale. Hans forværing fra den 30. januar, han hysom			
fra Aalborg, og til den 7. febr., exequatione stude, til hysom			
og hysom hysom forværing, 2 rigsd., betaler til hysom	35	4	—
Sammen betaler for bekræftelse	46 R.	3 M.	3 Sk.
Thisted antages d. 8. februar 1683.			
Udt. fr. ... hysom hysom hysom hysom			

Peder Thommesen

Regnskabet gav anledning til en anmærkning fra amtmandens side. Han fandt, at udgifterne til skarpretteren var for store. Det må man medgive ham, når man betænker, at taksten i 1678 for skarpretteren i Aalborg var 2 rigsdaler og 4 mark.

Med henrettelsen af Margrethe Odde var sagen imidlertid ikke slut. Flere retsmøder og især udsatte retsmøder præger retsprotokollen i forbindelse med sagen mod Peder Nielsen, der var udlagt som fader til Margrethe Odde's barn. Han blev den 21. marts idømt en lejemålsbøde på 24 lod sølv, men endnu i maj måned verserede sagen stadig i retten.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1994, side 81-84).